

Had Halsema de betoging moeten beëindigen? ‘Blijkbaar was de voorbereiding niet op orde’

De vreedzame demonstratie tegen racistisch politiegeweld in Amsterdam leidde tot woede achteraf. Kunnen demonstraties verboden worden? ‘Daar moet je in een democratie nooit aan willen.’

Maurits Chabot 2 juni 2020

Danielle Braun (antropoloog, politieonderzoeker, docent - politieacademie):

‘De driehoek van burgemeester, politie en justitie kampte in de aanpak van de demonstratie maandag in Amsterdam met een gebrek aan creativiteit en crisismangement. De gemeente heeft zich laten meevoeren door de paniek in de Verenigde Staten. De demonstratie moest en zou ook hier meteen doorgaan. Waarom? Het kan ook twee dagen wachten, zodat je het goed kunt voorbereiden en de veiligheid beter kunt organiseren. Was een protest tegen de verdwijningen in China ook meteen geoorloofd?’

‘Hier ligt ook een verantwoordelijkheid voor organisator Kick Out Zwarte Piet: ze zetten toch snel de troef in ‘als we niet meteen mogen, en op de plek die we willen, dan zijn jullie onderdeel van het probleem.’ Daarmee speelt KOZP het hard. Tegelijkertijd kaarten ze problemen goed aan. Het terecht aankaarten van problemen en niet onnodig polariseren is een balanceeract.

‘De demonstratie van gisteren had anders ingevuld kunnen worden. Mensen die voor hun huis staan en protestborden ophouden die langs een weg een keten vormen die gefilmd wordt door drones. En het hoeft niet poeslief te blijven. Het verkeer had stilgelegd kunnen worden. Demonstranten kunnen balkonliederen aanheffen. TikTok vol schelden. YouTube volstorten met woedende filmpjes. Online-acties bedenken. Muren beschilderen.

‘Ook de burgemeester en de organisatie hadden alternatieven kunnen bedenken als het verspreiden van demonstranten over verschillende stadsparken. Het is opmerkelijk dat burgemeester Femke Halsema stelde dat ze niet kon ingrijpen omdat ordediensten dan geweld zouden moeten

gebruiken. Blijkbaar was de voorbereiding niet op orde. Het lijkt alsof er niet genoeg scenario's waren uitgewerkt. Bovendien hadden de besprekingen met KOZP beter afgestemd kunnen worden: 'we doen geen demonstraties, tenzij', in plaats van 'je mag demonstreren, mits'. We kampen met een pandemie. Je moet begrenzen in het begin.'

Marthe Kerkwijk (publieksfilosoof, expert politieke filosofie):

'Demonstreren is een grondrecht en is voor een democratie van groot belang. Een democratie stoelt op de gedachte dat mensen inspraak hebben op de wetten en regels waaraan ze onderhevig zijn. Zij die menen géén inspraak te hebben, kunnen zich buitengesloten of niet gehoord voelen. Demonstraties verbieden in de coronacrisis is daarom geen optie en het is goed dat er gisteren in Amsterdam gedemonstreerd kon worden. Wel is het zinnig in de coronacrisis na te denken over andere vormen van demonstratie.

'Ook het algemeen belang is erbij gebaat. Burgers engageren zich met demonstraties met de publieke zaak en verbinden zich aan de democratie. Daar moet je zuinig op zijn.

'Daarbij mag het fysieke belang van demonstreren niet onderschat worden: het maakt een groot verschil als mensen fysiek aanwezig zijn. Het geeft aan dat een onderwerp mensen echt aan het hart gaat als ze de moeite nemen ergens heen te gaan en tijd vrijmaken om een demonstratie bij te wonen.

'Toch kun je ook dat fysieke aspect creatief invullen. Met het oog op de volksgezondheid besloot Extinction Rebellion in april bijvoorbeeld geen demonstratie te organiseren, maar in plaats daarvan zetten ze het plein voor de Tweede Kamer vol met paren schoenen. Zo maakten ze met een

krachtig beeld toch hun statement: hier hadden ook duizend mensen kunnen staan.'

Herman Bröring (hoogleraar bestuursrecht, publiek vertrouwen en publieksrecht):

'Al in de Bataafse Republiek, eind 18de eeuw, kenden we in Nederland het recht op demonstreren. Die erfenis van de Franse Revolutie illustreert hoe diep het is verankerd in onze samenleving. Daarom is het recht op demonstreren een van de kernen van de democratie. Demonstraties helemaal verbieden kan daarom ook in de coronacrisis nooit. Je kunt immers geen rechten verbieden. Het is dus een publieke mythe dat de overheid demonstraties kan verbieden. Wel moet organisatoren de gemeente op de hoogte brengen van hun plannen, uitleggen waar, wanneer, waarom en met hoeveel mensen ze willen demonstreren. Maar niemand heeft een vergunning nodig voor een demonstratie.

'De overheid heeft juist de plicht demonstraties te beschermen: de BlokkeerFriezen in Dokkum bijvoorbeeld mochten demonstreren: toen gepoogd werd hen te hinderen, had de overheid de plicht de demonstratie te beschermen. De overheid kan demonstraties wel beperkingen opleggen. Dat had in het geval van Amsterdam met het oog op de volksveiligheid moeten gebeuren. Maar als er 300 tot 500 mensen verwacht worden en er komen er vier- tot vijfduizend opdagen, ben je overrompeld. Dan valt niets te handhaven, het is te laat. Dan heb je geen scenario's klaarliggen, niet genoeg hekken en mankracht en agenten achter de hand. Dan breng je juist hulpdiensten en agenten in gevaar. Niet ingrijpen was juist toen het zo massaal bleek, maar de gemeente had preventief veel meer moeten doen. Maar je kunt ze niet verbieden. Daar moet je in een democratie nooit aan willen.'